

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'Gġ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

LAUSUNTO
30.4.2021
289/D.a.2./2021

kirjaamo.um@formin.fi

paivi.rotola-pukkila@formin.fi

Saamelaiskäräjien lausunto Syrjimättömyyden, moninaisuuden ja osallisuuden johtokomitean tutkimusluonnoksesta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten poliittisesta osallistumisesta

Viite: Lausuntopyyntö 14.4.2021 (PC0TQ3Y1-3)

Euroopan neuvoston syrjimättömyyden, moninaisuuden ja osallisuuden johtokomitean (Steering Committee on Anti-discrimination, Diversity and Inclusion, CDADI) alainen kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten aktiivista poliittista osallistumista koskeva työryhmä on laatinut kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten aktiivista poliittista osallistumista koskevan tutkimusluonnoksen. Luonnos on laadittu perustuen 31 valtion vastauksiin niille lokakuussa 2020 ja helmikuussa 2021 lähetettyyn kyselylomakkeeseen ja 80 kansalaisjärjestölle lähetettyyn kyselylomakkeeseen. Työryhmä järjesti myös kohdennettuja tapaamisia kansalaisjärjestöjen kanssa saadakseen kuvan vähemmistönuorten osallistumisesta kentällä Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa. Vastausten perusteella työryhmä laatii päivitetyn luonnoksen annettavaksi CDADI:n hyväksyttäväksi seuraavassa istunnossa 15.-17.6.2021.

CDADI-työryhmän laatimassa tutkimusluonnoksessa on esitelty Euroopan neuvoston jäsenmaiden hyviä käytäntöjä ja malleja vähemmistönuorten osallistumisesta päätöksentekoon. Lisäksi on selvitetty sitä, mihin toimiin Euroopan neuvosto voisi ryhtyä tukeakseen kansallisten vähemmistönuorten aktiivista poliittista osallistumista.

Tutkimusluonnoksessa on esitelty ja tunnistettu Euroopan neuvoston jäsenmaiden lainsäädäntöön pohjautuvia hyviä menettelytapoja. Suomessa lasten ja nuorten oikeus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon on sisällytetty mm. perustuslakiin, nuorisolakiin ja paikallisiin lakeihin ja säädöksiin. Suomen perustuslaissa säädetään yksilöiden oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja heidän elinolojensa kehitykseen sekä lasten oikeudesta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Suomen nuorisolain lisäksi paikallis- ja keskushallinnon

viranomaisten on tarjottava ja järjestettävä nuorille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa paikalliseen, alueelliseen ja valtakunnalliseen nuorisotyöhän ja politiikkaan liittyvien asioiden käsittelyyn tai muutoin varmistaa, että heitä kuullaan mainituissa yhteyksissä.

Saamelaiskäräjät haluaa nostaa tutkimusluonnoksen lausuntovaiheessa esille sen, että tutkimuksessa ei ole mainintaa saamelaisten ja saamelaisnuorten asemasta Euroopan unionin ainoana alkuperäiskansana. Saamelaiskäräjät haluaa tuoda esille sen, että esimerkiksi Suomen valtion käytäntöjä koskevassa kohdassa tutkimusluonnoksessa olisi tärkeä tuoda esille saamelaisten perustuslaillinen asema, joka turvaa saamelaisnuorten oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (731/1999, 17§). Lisäksi olisi hyvä mainita YK:n alkuperäiskansojen julistus, sillä se toimii osaltaan pohjana saamelaisnuorten osallistumiselle ja vaikuttamiselle Suomessa.

Tutkimusluonnoksen mukaan lasten ja nuorten osallistumisen edistäminen osana kansallisten vähemmistöjen osallistumisen edistämistä ei ole niin yleistä Euroopan jäsenvaltioissa. Positiivisena esimerkkinä mainitaan Suomi ja nuorisoneuvoston vaikutusmahdollisuudet Saamelaiskäräjien toiminnassa. Tutkimusluonnoksessa tuodaan esille saamelaiskäräjälain neuvotteluelvoite (974/1995, 9§). Saamelaiskäräjälain mukaan viranomaisilla on velvollisuus neuvotella Saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Työryhmä tuo tutkimusluonnoksessa hyvin esille sen, että tämä neuvotteluelvoite kattaa myös saamelaisnuorten kannalta merkitykselliset asiat ja sen, että nuorisoneuvoston jäsenet ovat osallistuneet mahdollisuuksien mukaan viranomaisten kanssa käytäviin neuvotteluihin Saamelaiskäräjien edustajina.

Tutkimusluonnoksessa käydään läpi myös vähemmistönuorten edustusmahdollisuuksia kansallisten vähemmistöjen omissa vaaleilla valituissa elimissä. Tutkimusluonnoksessa tuodaan esille Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston ja saamelaisnuorten asema Saamelaiskäräjien itsehallinnossa. Saamelaiskäräjät ehdottaa, että tutkimusluonnokseen nuorisoneuvoston osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia esittelevään kohtaan lisättäisiin seuraava maininta Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston osallistumisesta Saamelaiskäräjien päätöksentekoon: Lisäksi nuorisoneuvoston nimeämällä nuorisoneuvoston varsinaisella jäsenellä tai varajäsenellä on puheoikeus käräjien kokouksessa sekä läsnäolo- ja puheoikeus käräjien hallituksen kokouksessa nuorisoneuvoston valmistelemissa asioissa.

Tutkimusluonnoksessa käsitellään ja tuodaan esille myös haasteita ja esteitä vähemmistönuorten poliittisessa osallistumisessa ja siinä tunnustetaan monenlaisia esteitä vähemmistönuorten osallistumiselle. Saamelaiskäräjät on nuorisoneuvoston toiminnassa kohdannut samoja haasteita saamelaisnuorten osallistumismahdollisuuksissa kuin mitä työryhmän toteuttamista haastatteluista on

noussut esille. Tutkimusluonnoksessa todetaan, että haasteena ja esteenä poliittiseen osallistumiseen voi olla jatkuvan rahoituksen varmistus ja siten resurssiongelmat. Tämä näkyy myös Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston toiminnassa.

Tutkimusluonnoksen mukaan taloudelliset resurssit ovat olennaisessa osassa kansallisten vähemmistönuorten poliittisen osallistumisen mahdollistamiseksi. Tutkimusluonnoksessa mainitaan se, että Suomessa Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston toimintaa. Saamelaiskäräjät haluaa tuoda työryhmälle esille, että nuorisoneuvoston toiminta on laajentunut ja kehittynyt viime vuosien aikana ja saamelaisnuorten osallisuuden vahvistamiseksi tarvittaisiin lisäresursseja. Saamelaiskäräjät on esimerkiksi VANUPON lausuntokierroksen yhteydessä syksyllä 2019 tuonut esille, että yhdenvertaisuuden takaamiseksi on varmistettava tarvittavat resurssit saamelaisnuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

Tutkimusluonnoksen mukaan maantieteellinen etäisyys ja nuorten asuminen esimerkiksi haja-asutusalueilla voi myös aiheuttaa haasteita joidenkin vähemmistöjen osallistumiselle ja osallistumista olisi tuettava mahdollisuuksien mukaan. Saamelaiskäräjät toteaa, että myös nuorisoneuvoston toiminnan yhtenä keskeisenä haasteena on se, että saamelaisnuoret asuvat maantieteellisesti laajalla alueella eikä tieto esimerkiksi vaikuttamismahdollisuuksista välttämättä tavoita saamelaisnuoria tarpeeksi laajasti. Nuorisoneuvosto pyrkii vahvistamaan saamelaisnuorten osallistumista ja kehittämään saamelaisnuorille suunnattuja osallistumisen välineitä tavoittaakseen saamelaisnuoret mahdollisimman hyvin.

Tutkimusluonnoksen mukaan kiinnostuksen puute voi olla myös haasteena nuorten poliittiseen osallistumiseen ja nuoria voi olla vaikeaa motivoida osallistumaan päätöksentekoon ja tuomaan ratkaisuja kohtaamiinsa ongelmiin. Saamelaisnuorilla on kiinnostusta ja halua vaikuttaa oman kansansa tulevaisuuteen ja olla mukana päätöksenteossa. Saamelaiskäräjät haluaa nostaa esille saamelaisalueelle suunnitelluista hankkeista esimerkiksi Jäämerenradan. Saamen kieleen ja kulttuuriin heikentävästi vaikuttavien hankkeiden parissa työskentely voi aiheuttaa saamelaisnuorille uupumusta ja väsymystä, mikä heikentää saamelaisnuorten motivaatiota osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa poliittisesti.

Tutkimusluonnoksessa on käsitelty koulutuksen ja opetussuunnitelmien merkitystä vähemmistönuorten asemaan ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyen. Saamelaisnuorten näkökulmasta demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen lisääminen valtakunnallisesti on erittäin tärkeää. Saamelaiskäräjät haluaa tässä yhteydessä nostaa esille myös vähemmistönuorten kohtaaman vihapuheen. Saamelaisnuoret kohtaavat arkipäivässään syrjintää ja häirintää ja erityisesti sosiaalinen media on lisännyt ja nostanut esille saamelaisvastaisia ilmiöitä.

Saamelaisnuorten kokemaa vihapuhetta ja syrjintää voitaisiin ehkäistä lisäämällä tietoa saamelaisista ja tuomalla saamelaiset näkyväksi Suomen kansallisen opetussuunnitelman perusteissa.

Lisäksi Saamelaiskäräjät haluaa lausuntovaiheessa tuoda esille myös vähemmistöjen vähemmistöjen aseman, joka ei tutkimusluonnoksessa nouse niin vahvasti esille kuin olisi tarpeen. Vähemmistöjen vähemmistöillä on kohonnut riski syrjintään ja moneen vähemmistöön kuulumisen voi altistaa moniperusteiselle syrjinnälle. Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto tekee asian parissa töitä ja on esimerkiksi kuluvana toimikautena tuonut esille sateenkaarisaamelaisten asemaa ja syrjintäkokemuksia. Saamelaiset seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajat kuuluvat kahteen erilaiseen vähemmistöön, mikä asettaa heidät erityisen haavoittuvaan asemaan.

Merk.

Tuomas Aslak Juuso

puheenjohtaja

Elli-Marja Hetta

Nuorisosihteeri

Lausunnosta päätti puheenjohtaja 30.4.2021. Lausunnon valmisteluun osallistui Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston puheenjohtaja Anni-Sofia Niittyvuopio.